

11.

Affektiv polarisering bland riksdagsledamöterna

Hanna Bäck och Andrej Kokkonen

Är riksdagsledamöterna affektivt polariserade? Hyser de en känslomässig motvilja och är de partiska gentemot representanter för andra partier? Dessa frågor är viktiga att besvara då en hög grad av affektiv polarisering kan resultera i svårigheter för olika politiska aktörer att samarbeta och nå kompromisser som är centrala för en välfungerande demokrati. Det här kapitlet besvarar dessa frågor genom att presentera analyser av unika frågor som ställts i Riksdagsundersökningen 2018 som handlar om hur ledamöterna ser på företrädare för det egna och andra partier. Vi visar att ledamöter för de flesta partier är avståndstagande och negativt inställda till Sverigedemokraternas ledamöter, men att även det även finns ett avståndstagande gentemot Vänsterpartiet och deras ledamöter. Vi visar även att det här avståndstagandet delvis kan förklaras av ledamöternas vänster-höger placering och deras åsikter i flyktingfrågan.

Studier av demokrater och republikaner i USA visar att den så kallade affektiva polariseringen har ökat kraftigt under de senaste årtiondena (se Iyengar et al. 2019; Mason 2018). Affektiv polarisering skiljer sig från ideologisk polarisering. Affektiv polarisering handlar om att partiers anhängare hyser en känslomässig motvilja mot andra partier och deras anhängare och baserar sig i att man identifierar sig starkt med det egna partiet eller gruppen. Den här typen av polarisering kan ta sig uttryck i att man känner en stark misstro, eller till och med ett hat, gentemot andra partiers anhängare (Renström, Bäck och Schmeisser 2020). Tidigare studier på området har framförallt fokuserat på väljare. I det här kapitlet går vi ett steg längre och studerar den affektiva polariseringen bland riksdagsledamöterna. Vad har de egentligen för känslor gentemot och syn på andra partiers ledamöter och väljare?

I media talar man ofta om att vi numera har ett ”högt tonläge” i den politiska debatten. Uppfattningen att partiernas representanter talar med varandra på ett respektlöst sätt och i ett högt tonläge skulle kunna vara ett tecken på att riksdagen kännetecknas av en hög grad av affektiv polarisering. Vi vet dock relativt lite om huruvida riksdagsledamöterna är affektivt polariserade och hur detta i så fall yttrar sig (se dock Ryan och Reiljan 2018; Oscarsson et al. 2021). I det här kapitlet försöker vi fylla den kunskapsluckan genom att presentera analyser om affektiv polarisering mellan riksdagens ledamöter. Analyserna bygger på unika frågor som ställdes i Riksdagsundersökningen 2018 och handlar om hur ledamöterna ser på företrädare för det egna och andra partier i riksdagen. Det ställdes även frågor som mäter socialt avståndstagande till anhängare av andra partier (hur man skulle reagera om ens barn som gifte sig med en anhängare till ett annat parti). Den här typen av frågor, som ofta används inom amerikansk forskning om affektiv polarisering bland väljare, (se t ex Iyengar et al. 2012), har oss veterligen aldrig tidigare ställts till partiföreträdare, varken i Sverige eller i något annat land.

Varför är det viktigt att studera affektiv polarisering bland riksdagsledamöterna? Flera forskare menar att en hög grad av affektiv polarisering kan utgöra ett hot mot demokratin, i och med att den kan resultera i ”djupa sociala meningsskiljaktigheter som underminerar det förtroende och den tillit som är nödvändiga för att olika politiska aktörer skall kunna samarbeta och nå kompromisser som är centrala för en välfungerande demokrati” (Renström et al. 2020: 427). Ökad affektiv polarisering har länge lyfts fram som ett hot mot det politiska systemet i amerikansk forskning. Konflikter mellan kongressledamöter omöjliggör till exempel samarbeten och leder till politiska dödlägen (”gridlock”), som gör det svårt att ta politiska beslut och genomföra politiska reformer (se t ex Barber och McCarty 2015). Vissa forskare har pekat på att liknande problem kan uppstå i parlamentariska system som det svenska. Till exempel kan dödlägen yttra sig genom en utdragen regeringsbildningsprocess eller svårigheter för minoritetsregeringar att genomföra sin politik (Bäck och Carroll 2018; Teorell et al. 2020).

I det här kapitlet presenterar vi analyser som beskriver den affektiva polariseringen mellan företrädare för olika partier i den svenska riksdagen. Vi visar att ledamöter för de fles-

ta partier är avståndstagande och negativt inställda till Sverigedemokraternas ledamöter. Många ledamöter är också avståndstagande gentemot Vänsterpartiets ledamöter. I mer ingående analyser studerar vi synen på Sverigedemokraternas ledamöter, och analyserar vilka egenskaper som tycks påverka avståndstagandet gentemot dessa. Vi inleder kapitlet med att diskutera vad vi menar med affektiv polarisering och att kort beskriva den tidigare forskningen om detta fenomen på väljar- och elitnivå.

Vad menar vi med affektiv polarisering och hur ser forskningsläget ut?

När vi talar om affektiv polarisering så pekar ordet ”affektiv” på betydelsen av känslor (”affekt”). Affektiv polarisering ställs också ofta mot den ideologiska polarisering som vi är vana vid att analysera inom statsvetenskapen. Det är dock viktigt att poängtera att teorin om affektiv polarisering inte enbart handlar om känslor, utan bygger på en tanke om sociala identiteter och att människor kategoriserar andra personer som tillhörande sin ”ingrupp” eller ”utgrupp” (se t ex Tajfel och Turner 1979).

Som Renström och kollegor (2020) har visat, är en viktig del i teorin om social identitet att samhörighet med olika sociala grupper är emotionellt betydelsefullt. Att identifiera sig med en viss grupp skapar ofta positiva känslor gentemot den egna gruppen och negativa känslor gentemot andra grupper, vilka kan uppfattas som hot mot den egna gruppen och därmed förstärker den sociala identiteten (Stephan et al. 2015). Ju starkare en individ identifierar sig med en social grupp, till exempel ett politiskt parti, desto mer känslomässig antas individen därmed bli om den egna gruppen hotas i någon mening. Social identitet och kategoriseringen i grupper kan därmed leda till känslomässiga reaktioner och avståndstagande. Det kan också leda till att individen uttrycker en partisk bild av den egna gruppens och andra gruppers medlemmar. Affektiv polarisering kan därmed innebära att individen har förutfattade, negativa åsikter om andra partiers anhängare, utan att dessa åsikter nödvändigtvis är starkt relaterade till ideologiska ställningstaganden (Renström, Bäck och Schmeisser 2020).

De flesta studier om affektiv polarisering fokuserar på amerikanska väljare och bygger på enkätstudier, som den amerikanska valundersökningen (ANES). Ett sätt att mäta affektiv polarisering som ofta används i den typen av studier är att fråga om hur varma eller kalla känslor en person har gentemot olika partier och grupper, det vill säga att man använder så kallade känslotermometrar (se Druckman och Levendusky 2019). Amerikanska studier som baseras på känslotermometrar visar tydligt att den affektiva polariseringen bland väljare ökar över tid (Iyengar et al. 2019).

I Europa har forskare ofta använt så kallade ogillar-gillarskalor som en motsvarighet till de amerikanska känslotermometrarna. Sådana skalor, som frågar väjarna hur mycket de gillar och ogillar olika partier, ingår sedan länge i de flesta länders valundersökningar och ger möjligheten för forskare att studera trender över tid och variation mellan länder (se t ex Wagner 2020). Även i Sverige har ogillar-gillarskalor använts för att mäta affektiv polarisering bland väljarna. Dessa studier visar att skillnaden i hur mycket personer uppper

att de gillar det egna partiet och ogillar andra partier inte har ökat särskilt mycket under de senaste årtiondena (se Ryan och Reiljan 2018; Holmberg 2019; Oscarsson et al. 2021; Reiljan och Ryan 2021).

Ett annat sätt att mäta affektiv polarisering är att fråga hur bra olika egenskaper beskriver olika partiers anhängare, till exempel i vilken utsträckning anhängare av det egna respektive andra partier ses som själviska (se t ex Iyengar et al. 2012). I vissa studier används även mått på socialt avståndstagande för att mäta graden av affektiv polarisering, till exempel frågor om hur bekväm den svarande är med att deras barn skulle gifta sig med någon från andra partier (se t ex Iyengar et al. 2012). I analyser baserade på data insamlade i den nationella SOM-undersökningen 2018 visar Renström och kollegor (2020) att väljarna genomgående har mer positiva uppfattningar om anhängare till det egna partiet än till andra partier och att de är partiska i sina bedömningar av andra grupper. De visar även att de väljare som identifierar sig starkare med det egna partiet och som har mer extrema vänster-högerpositioner uttrycker en högre grad av affektiv polarisering.

Relativt lite forskning har undersökt graden av affektiv polarisering bland partiernas representanter, det vill säga på elitnivå. Det finns dock några studier som baseras på enkätvar insamlade bland ledamöter i lagstiftande församlingar. Dessa studier har framför allt fokuserat på att jämföra graden av affektiv polarisering på elit- och väljarnivå och baseras uteslutande på känslotermometrar eller ogillar-gillarskalor (t ex Enders 2021). På basis av ogillar-gillarskalor inkluderade i riksdagsundersökningarna och SOM-undersökningarna jämför Ryan och Reiljan (2019) den affektiva polariseringen bland svenska väljare och riksdagsledamöter. De finner inte att den affektiva polariseringen har ökat, varken bland väljare eller ledamöter mellan 1985 och 2014. De genomför även mer ingående analyser av skillnader mellan blocken och för enskilda partier och finner att Sverigedemokraterna genomgående får låga poäng på ogillar-gillarskalan av andra partiers ledamöter. Oscarsson med kollegor (2021) genomför liknande analyser av ogillar-gillar-frågor ställda bland ledamöter och väljare. Författarna hittar inte några tydliga trender över tid i det här materialet, och drar slutsatsen att det inte tycks ha blivit starkare antipatier bland svenska riksdagsledamöter under perioden 1985–2018.

Forskare har även använt andra metoder och material för att undersöka den affektiva polariseringen bland partiernas ledamöter. I analyser av alla riksdagsdebatter mellan 1994 och 2014 visar Baumann och kollegor (2017; 2019) att det har skett en ökad grad av polarisering mellan de båda blocken när de använder en textanalysteknik som mäter graden av negativa känslor i ledamöternas tal, och när de använder en teknik som mäter hur debatterna mellan ledamöter från de olika blocken skiljer sig åt retoriskt.

Liknande analyser har genomförts av Anders Sundell (2019) som i ett blogginlägg på Politologerna har analyserat negativa och positiva känslor i alla anföranden i Riksdagen sedan 2000. Sundell beskriver ingen tydlig trend över tid, utöver att ledamöter använder mer negativt språk när deras parti sitter i opposition. I en analys av fem partiledardebatter (1983–2019) i Riksdagen visar Oscarsson och kollegor (2021) att det finns vissa skillnad-

er över tid i hur positiv eller negativ tonen är och att tonläget är mer negativt 2019. De analyserar även debatterna kvalitativt och drar slutsatsen att debatterna har blivit något mer "eldfångda" över tid.

Hur mäter vi affektiv polarisering bland riksdagsledamöterna?

Som vi har noterat ovan har affektiv polarisering traditionellt ofta mätts med hur mycket respondenter gillar/ogillar olika partier. Den huvudsakliga anledningen till att ogillar-gillar-frågan har varit i fokus för forskningen är att det är den fråga det finns längst tidsserier för, eftersom den sedan flera år ingår som en standardfråga i de flesta valundersökningar (Reiljan 2020; Wagner 2020). Frågan har även ställts i några riksdagsundersökningar, där frågan är formulerad som följer: "Den här frågan har ställts till väljarna och gäller hur mycket man allmänt sett gillar respektive ogillar de politiska partiernas. Var skulle du personligen vilja placera de olika partierna på nedanstående skala?". Svartalternativen varierar från "ogillar starkt" (-5) till "gillar starkt" (+5) på en elvgradig skala.

Ogillar-gillarskalorna är dock inte optimala för att mäta affektiv polarisering, vilket delvis hänger samman med att de frågar om respondenters inställning till partier, inte partiernas anhängare eller sympatisörer. Begreppet affektiv polarisering handlar i första hand om hur politiska åsikter tillåts spilla över till negativa känslor om de personer som hyser åsikterna i fråga. Det finns en överhängande risk att frågor om hur man uppfattar partier inte bara fångar upp respondenternas inställning till partiernas väljare och företrädare, utan även deras inställning till partiernas ideologier och politiska ställningstaganden. Det är till exempel fullt möjligt att avsky ett partis ideologi samtidigt som man har relativt varma känslor för partiets väljare och företrädare.

Med anledning av detta har vi i 2018 års riksdagsundersökning ställt fyra andra frågor om ledamöternas inställning till partiernas väljare och politiska företrädare. Tre av frågorna handlar om hur man uppfattar de olika partiernas företrädare i riksdagen. Mer precist ber de respondenterna att ta ställning till i vilken utsträckning ledamöter i de olika partierna är "eftertänksamma", "ärliga" och "fördomsfria", på en sjugradig skala som varierar mellan svartalternativen "i mycket liten utsträckning" (1) och "i mycket stor utsträckning" (7). I våra analyser har vi kombinerat svaren på de tre frågorna till ett index som mäter karaktärsegenskaper för varje parti, eftersom våra analyser visar att svaren är starkt korrelerade med varandra (om man anser att ledamöter i ett parti är ärliga i mycket stor utsträckning är man även benägen att anse att de är eftertänksamma och fördomsfria).

Dessutom har vi frågat riksdagsledamöterna hur de skulle reagera om de hade en dotter eller son som gifte sig med anhängare till de olika partierna (specifikt frågar vi hur de skulle reagera på om de gifte sig med en vänsterpartist, sverigedemokrat, etc). Liknande frågor har använts sedan 1950-talet i USA för att mäta affektiv polarisering mellan Republikanerna och Demokraterna (se t ex Iyengar et al. 2012). Den femgradiga svarsskalan går från "inte alls nöjd" (-2) till "mycket nöjd" (+2). Notera att frågan är bredare än de

frågor som rör andra partiers ledamöter, eftersom det frågas om ”partister” (vänsterpartister, sverigedemokrater, etc) mer generellt. Exakt vad riksdagsledamöterna lägger in i begreppet ”vänsterpartist” kan diskuteras. Är det partiföreträdare, partimedlemmar, sympatisörer, eller väljare, eller allt i ett? Dock är det uppenbart att frågan rör en bredare grupp än riksdagsledamöter och därför förmodligen fångar upp bredare attityder än frågorna om hur man upplever riksdagsledamöter.

På vilket sätt skiljer sig då svaren på de olika frågorna sig från varandra? I Tabell 1 redovisas hur svaren på ogillar-gillar-frågan korrelerar med indexet om partiföreträdarnas egenskaper i riksdagen och frågan om hur man skulle reagera om man hade ett barn som gifte sig med en sympatisör till partiet. Vi kan se att svaren på ogillar-gillar-frågan generellt sett korrelerar positivt med svaren på frågorna om de olika partiföreträdarnas karaktärsegenskaper, även om korrelationerna varierar en hel del mellan partierna (från .55 för Liberalerna till .80 för Sverigedemokraterna).

Tabell 1. Hur evalueringar av parti längs en ogillar-gillarskala samvarierar med bedömningar av karaktärsegenskaper och reaktioner på barns äktenskap med partianhängare (Pearson's r)

	V	S	C	L	M	KD	MP	SD
Karaktärsegenskaper	.62	.73	.67	.55	.57	.66	.73	.80
Barns äktenskap	.63	.54	.43	.38	.47	.57	.56	.70

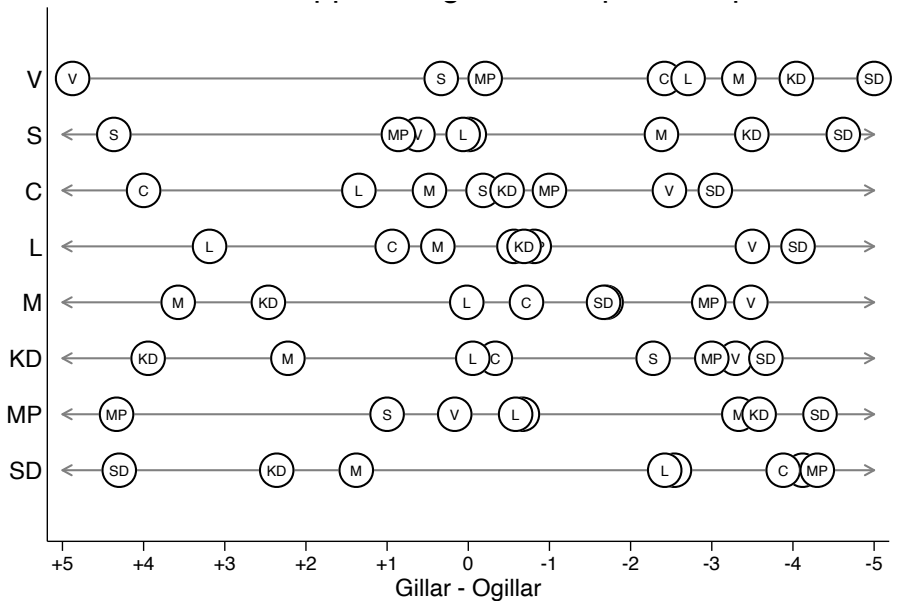
Källa: Valforskningsprogrammet: Riksdagsundersökningen 2018

Korrelationerna med svaren på frågan hur man skulle reagera om ett barn gifte sig med en partianhängare är något lägre för alla partier utom Vänsterpartiet (de varierar från .38 för Liberalerna till .70 för Sverigedemokraterna). Generellt sett är korrelationerna något högre för ytterkantpartierna Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna än för mittenpartierna. Sammantaget verkar de olika måtten på affektiv polarisering korrelera relativt väl med varandra, men korrelationerna är långt ifrån så starka som man kan förvänta sig givet antagandena i litteraturen. Nedan analyserar vi dem därför var för sig.

Affektiv polarisering bland riksdagsledamöterna

Vi börjar med att undersöka vad de olika partiernas riksdagsledamöter tycker om sitt eget och andra partier. I Figur 1 kan vi se att de – inte helt oväntat – gillar sina egna partier mest. Liberalerna gillar dock sitt eget parti i något lägre utsträckning än vad andra partianhängare gör. I övrigt följer mönstren mestadels blockgränserna. Moderater och kristdemokrater tenderar att ogilla Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet och gilla varandra. Vänsterpartister, socialdemokrater och miljöpartister tenderar att ogilla Moderaterna och Kristdemokraterna och ha svagt positiva känslor för varandra.

Figur 1. Riksdagsledarmöternas genomsnittliga ogillande-gillande av sitt eget parti och de andra partierna; 2018 (medeltal).

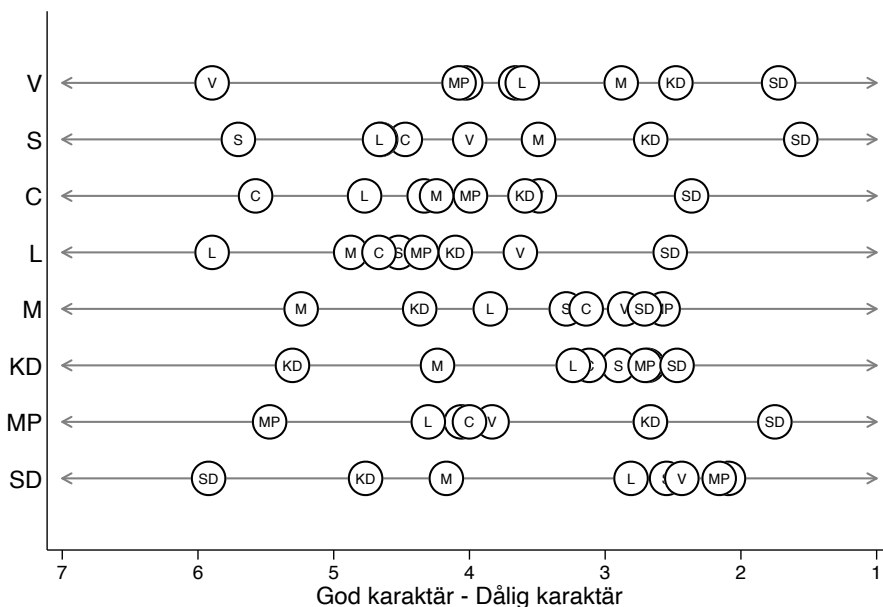
Källa: Valforskningsprogrammet: Riksdagsundersökningen 2018

Kommentar: Frågan lyder: "Den här frågan har ställts till väljarna och gäller hur mycket man allmänt sett gillar respektive ogillar de politiska partierna. Var skulle Du personligen vilja placera de olika partierna på nedanstående skala?" Svartalternativen varierar från "Gillar starkt" till "Ogillar starkt" med mittenalternativet "Varken gillar eller ogillar".

Centern och Liberalerna gillas enbart sig själva och varandra och väcker i övrigt relativt neutrala känslor i de två blocken. Vänsterpartiet och Miljöpartiet är relativt ogillade partier, som endast har plussiffror hos socialdemokratiska ledamöter. Mest ogillat är emellertid Sverigedemokraterna, vilket är det mest ogillade partiet bland ledamöter i nästan alla andra partier. Det enda undantaget är Moderaternas ledamöter, som ogillar Miljöpartiet och Vänsterpartiet mer än Sverigedemokraterna. Sverigedemokraterna själva gillar endast Moderaterna och Kristdemokraterna (förutom det egna partiet) och ogillar övriga partier. Framförallt ogillar de Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet.

Liknande men inte lika tydliga mönster hittar vi när vi undersöker hur riksdagsledamöterna bedömer varandras karaktärssegenskaper i Figur 2.

Figur 2. Ledarmöternas uppfattningar om kollegornas karaktärssegenskaper (medeltal).

Källa: Valforskningsprogrammet: Riksdagsundersökningen 2018

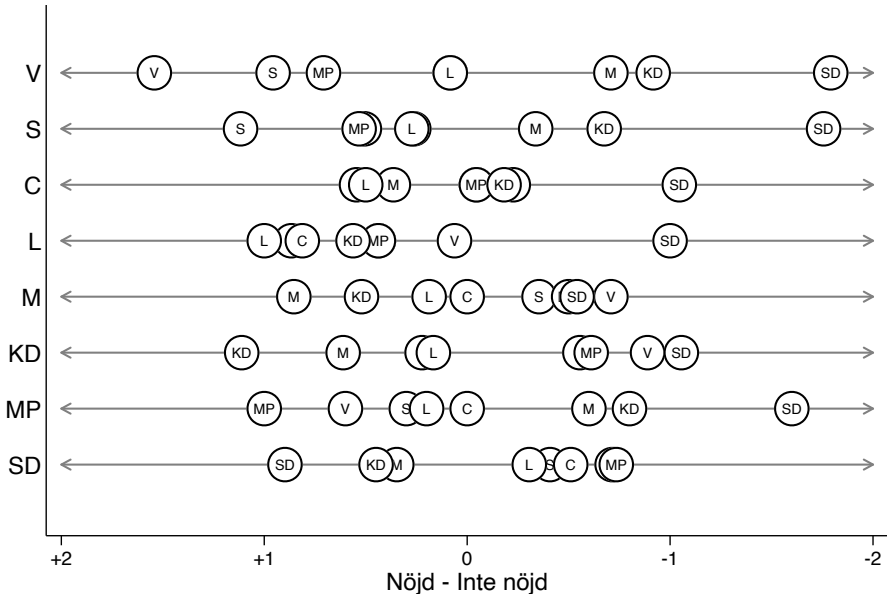
Kommentar: Indexet bygger på en sammanvägning av tre frågor som inleds med meningen "Vi är intresserade av hur Du uppfattar de andra partierna i riksdagen. Var skulle Du personligen vilja placera de olika partierna på nedanstående skalor?" Den första frågan lyder: "I vilken utsträckning är ledamöter eftertänksamma i [parti]?" Den andra frågan lyder: "I vilken utsträckning är ledamöter ärliga i [parti]?" Den tredje frågan lyder: "I vilken utsträckning är ledamöter fördomsfria i [parti]?" Svarsalternativen sträcker sig från "I mycket lite utsträckning" till "I mycket stor utsträckning".

Riksdagsledamöter som tillhör närliggande partier anses generellt sett ha bättre karaktärssegenskaper än ledamöter som tillhör partier som står långt ifrån en själv politiskt. Återigen står Sverigedemokraterna ut, då deras ledamöter i allmänhet anses vara eftertänksamma, ärliga och fördomsfria i relativt liten utsträckning. Ledamöter från andra partier ger dem endast tvåor och treor i snitt på en skala som går från ett till sju, där ett är det minst, och sju är det mest, positiva värdet. Värt att notera är att den forna Alliansens ledamöter är något mer positiva till Sverigedemokraternas ledamöter än vad det röd-gröna blockets ledamöter är (det skiljer cirka ett skalsteg mellan blocken).

I Figur 3 redovisar vi hur riksdagsledamöterna skulle reagera om de hade ett barn som gifte sig med en sympatisör till ett annat parti. Överlag anger riksdagsledamöterna att de inte skulle reagera särskilt starkt inför ett sådant scenario, även om det går att urskilja

samma blockmönster som ovan. Dock skiljer Sverigedemokraterna återigen ut sig. Vänsterpartister, socialdemokrater och miljöpartister anger att de inte alls skulle bli nöjda om de hade ett barn som gifte sig med en sverigedemokrat. Även företrädare för de borgerliga partierna skulle bli missnöjda om de ställdes inför ett sådant scenario, även om de inte skulle bli det i lika hög utsträckning som ledamöter i det röd-gröna blocket.

Figur 3. Ledarmöternas reaktioner på barns äktenskap (medeltal).

Källa: Valforskningsprogrammet: Riksdagsundersökningen 2018

Kommentar: Frågan lyder "Hur skulle Du reagera om Du skulle ha en dotter eller son som gifte sig med en [vänsterpartist]". Svarsalternativen varierar mellan "Mycket nöjd" och "Inte alls nöjd".

Det är intressant att notera att det finns relativt stora skillnader mellan partierna i hur de skulle reagera om ens barn skulle gifta sig med en anhängare till ett annat parti. De flesta diskriminerar inte särskilt mycket mellan anhängare till det egna partiet och andra partier (bortsett från om barnets make/maka är sverigedemokrat). Men Vänsterpartiets ledamöter utmärker sig genom att göra stor skillnad på anhängare till det egna partiet och andra partier, vilket delvis beror på att de verkar sätta större värde på det egna partiets anhängare som äktenskapspartner till sina barn. Detta tyder på att de identifierar sig starkare med det egna partiet och dess ledamöter än övriga partiets ledamöter.

Sammantaget uppvisar svaren på samtliga frågor likartade mönster. Politiker till höger tenderar att ogilla partier på vänsterkanten och vice versa. Ett liknande mönster visar sig också i riksdagsledamöternas attityder till andra ledamöters karaktärsegenskaper och i hur man skulle reagera på om ens barn gifte sig med en sympatisör till ett parti i det andra blocket. Dock står Sverigedemokraterna ut både som mest ogillade parti och som det parti vars ledamöter uppfattas ha sämst karaktärsegenskaper. Många riksdagsledamöter – framförallt på vänsterkanten – hade också blivit mycket missnöjda om de hade haft barn som gifte sig med sympatisörer till partiet.

Skillnaderna mellan partierna är som störst när man tittar på ogillar-gillar-frågan. Även om man starkt ogillar ett parti verkar man dra sig för att säga att man skulle bli mycket missnöjd om ens barn gifter sig med en anhängare till partiet. Det är därför möjligt att graden av affektiv polarisering riskerar att överskattas om man fokuserar enbart på ogillar-gillar-frågan. Detta gäller dock primärt för de etablerade partierna. Sverigedemokraterna väcker starka känslor även när vi mäter affektiv polarisering med frågorna om karaktärsegenskaper och barns val av livspartner.

Eftersom det är tydligt att Sverigedemokraterna sticker ut går vi vidare och analyserar hur attityder till partiet och dess företrädare och anhängare hänger ihop med de två åsiktsdimensioner som idag präglar svensk politisk debatt: vänster-höger-dimensionen och GAL-TAN-dimensionen (se Lindvall och Teorells kapitel i den här volymen för en presentation av de båda åsiktsdimensionerna och vilka frågor de bygger på). Det ger oss också en möjlighet att se om de olika måtten på affektiv polarisering hänger samman med olika dimensioner i politiken.

Vänster-höger, GAL-TAN och synen på Sverigedemokraternas ledamöter

I den här delen av kapitlet presenterar vi regressionsanalyser där vi fokuserar på vilka egenskaper som korrelerar med synen på Sverigedemokraterna och deras ledamöter. I de modeller vi presenterar inkluderar vi riksdagsledamöternas position på vänster-högerdimensionen och GAL-TAN dimensionen, samt kontroller för partitillhörighet. Vi tittar först på svaren från samtliga partiers ledamöter, utom svaren från ledamöter för Sverigedemokraterna själva och för Vänsterpartiet. Sedan undersöker vi hur mönstren ser ut inom Alliansen, som delvis sprack efter 2018 års val på grund av inställningen till att regera med passivt stöd av Sverigedemokraterna. Resultaten presenteras i Tabell 2 nedan.

Modellerna visar att riksdagsledamöternas placering på vänster-högerdimensionen inte är signifikant korrelerad med deras inställning till Sverigedemokraterna oavsett vilket mått på affektiv polarisering vi ser på och oavsett om vi analyserar svaren från alla partiers ledamöter (utom V och SD) eller bara Alliansens ledamöter. Riksdagsledamöternas placering på GAL-TAN-dimensionen korrelerar inte heller signifikant med deras syn på sina Sverigedemokratiska kollegors karaktärsegenskaper eller med hur man skulle reagera om ens barn gifte sig med en sverigedemokrat.

**Tabell 2. Synen på Sverigedemokraterna och deras ledamöter.
OLS-regressioner med ostandardiserade regressionkoefficienter.**

	Karaktärsegenskaper		Om eget barn gifte sig		Ogillar-gillar parti	
	Regeringen och Alliansen	Alliansen	Regeringen och Alliansen	Alliansen	Regeringen- och Alliansen	Alliansen
Vänster-höger	0.03 (0.24)	0.06 (0.39)	-0.03 (0.20)	0.22 (0.35)	-0.37 (0.48)	-0.26 (0.83)
GAL-TAN	-0.20 (0.17)	-0.25 (0.26)	-0.23 (0.14)	-0.16 (0.23)	-1.24*** (0.34)	-1.72** (0.54)
Konstant	1.60*** (0.29)	2.65*** (0.43)	-1.67*** (0.24)	-0.65 (0.38)	-3.87*** (0.57)	-1.63 (0.90)
R2	0.18	-0.02	0.25	0.03	0.29	0.21
Antal	182	97	182	98	187	102

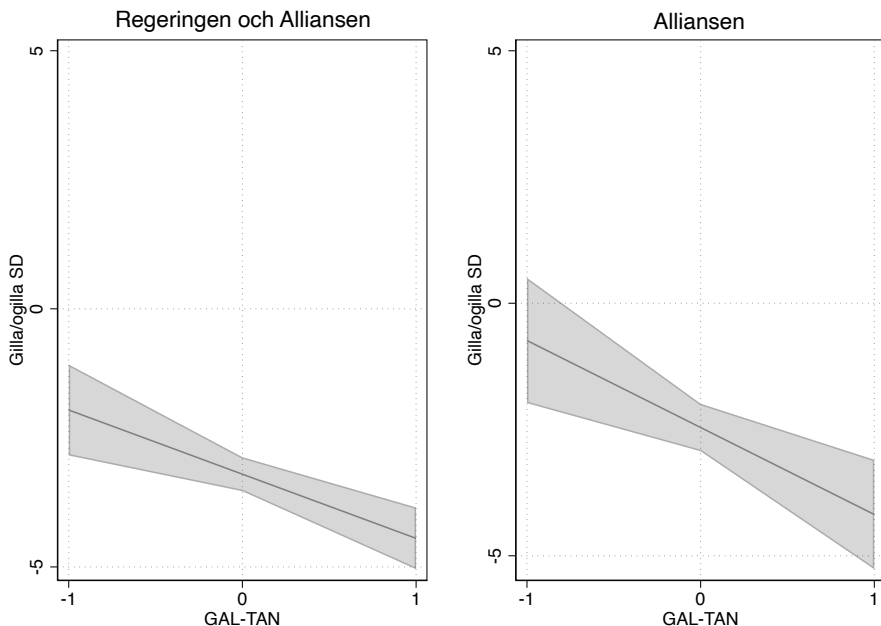
* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

Källa: Valforskningsprogrammet, Riksdagsundersökningen 2018

Kommentar: Analyserna är OLS-regressioner som inkluderar kontroller för partitillhörighet.

Däremot korrelerar placeringen på GAL-TAN dimensionen tydligt med hur man ser på Sverigedemokraterna som parti. De ledamöter som står nära den gröna, alternativa, libertarianska polen på skalan ogillar Sverigedemokraterna mer än vad de ledamöter som placerar sig nära den traditionella, auktoritära och nationalistiska polen på skalan gör.

Sambandet, som illustreras i Figur 4 nedan, är starkt oavsett om man undersöker samtliga partiers ledamöter (utom V och SD) eller enbart ledamöter från Alliansen. Det är dock något starkare bland Alliansens ledamöter. Man ska komma ihåg att detta är samband som existerar under kontroll för ledamöternas partitillhörighet. Med andra ord finns det en konflikt inom många partier – och framförallt inom Alliansens partier – i synen på Sverigedemokraterna som hänger samman med var på GAL-TAN dimensionen man placerar sig. Någon liknande konflikt finns dock inte i hur man ser på Sverigedemokraternas ledamöters karaktärsegenskaper, eller i hur man skulle reagera på om ens barn gifte sig med en sverigedemokrat. Ogillar-gillarskalan verkar återigen skilja ut sig gentemot våra två andra mått på affektiv polarisering.

Figur 4. Position på GAL-TAN dimensionen och synen på Sverigedemokraterna

Källa: Valforskningsprogrammet, Riksdagsundersökningen 2018

Kommentar: Figuren bygger på Tabell 2. Y-axeln mäter hur mycket man gillar/ogillar Sverigedemokraterna (ju högre värde desto mer gillar man partiet) och X-axeln mäter var man står på GAL-TAN dimensionen (ju högre värde desto närmare GAL står man). De skuggade fälten markerar konfidensintervallen.

Den affektiva polariseringen i Riksdagen och dess framtid

Våra analyser visar tydligt att partiets ledamöter har en partisk bild av ledamöterna från vissa andra partier. Ledamöter från de flesta partier anser att det egna partiets ledamöter är mer eftertänksamma, ärliga och fördomsfria, och att ledamöter från de andra partierna – framförallt Sverigedemokraterna – besitter mindre av dessa positiva karaktärsdrag. Ledamöter från de flesta partier skulle även vara mindre nöjda om deras barn gifte sig med en Sverigedemokrat. Vi finner också att ledamöter från Sverigedemokraterna har en mindre positiv syn på Vänsterpartiets, Miljöpartiets och Centerpartiets ledamöter. När vi analyserar synen på Sverigedemokraterna mer ingående finner vi att avståndstagandet gentemot Sverigedemokraterna till viss del tycks drivas av hur ledamoten placerar sig själv längs en GAL-TAN dimension. Slutsatsen vi drar av dessa analyser är att Riksdagen präglas av ett visst mått av affektiv polarisering, och att det finns en koppling mellan ledamotens politiska åsikter och hens affektiva polarisering.

Är detta ett problem för det demokratiska systemet? Ett visst mått av affektiv polarisering kan ha vissa positiva konsekvenser, till exempel så kan konflikter mellan partier leda till att väljare blir mer engagerade i politiken och mobiliseras till att bli politiskt aktiva. Om den affektiva polariseringen blir för hög finns det dock en risk att den ”förlamar” och minskar möjligheten för politiker från olika partier att samarbeta och nå politiska kompromisser. Detta problem lyftes även fram av författarna till rapporten om regeringsbildningen efter riksdagsvalet 2018, som pekade på att den höga affektiva polariseringen inom svensk politik skulle kunna vara en förklaring till varför det tog så lång tid att bilda regering – 134 dagar i ett land där det sällan tar mer än ett par veckor att bilda regering (Teorell et al. 2020). Ett annat problem som bör lyftas fram i det här sammanhanget är att det kan finnas en risk att väljarna uppfattar politiska diskussioner mellan partiernas företrädare som ”käbbel”, vilket skulle kunna minska förtroendet för det politiska systemet och på sikt leda till lägre valdeltagande.

Hur kommer framtidens riksdagsledamöter se på de andra partiernas ledamöter? Detta kan vi givetvis bara spekulera om, men det som talar för att den affektiva polariseringen i Riksdagen kommer att minska över tid är det faktum att blocken luckrats upp i och med den blocköverskridande överenskommelse som träffades i och med Januariavtalet 2019. Att Moderaterna och Kristdemokraterna, och senast Liberalerna, har öppnat upp för ett möjligt samarbete med Sverigedemokraterna efter valet 2022 kan även innebära att Sverigedemokraterna förlorar sin ”pariastatus”, och att avståndstagandet som ledamöterna uttrycker gentemot Sverigedemokraterna kommer att minska över tid.

Referenser

- Barber, Michael & Nolan McCarty. 2015. “Causes and consequences of polarization”. In (ed): Nathaniel Persily, *Solutions to Polarization in America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baumann, Markus, Hanna Bäck & Royce Carroll. 2017. “A Divided Parliament? Rhetorical Polarization in the Swedish Riksdag”. *Paper presented at the workshop Polarization, institutional design and the future of representative democracy in Berlin, 5-7 October*.
- Baumann, Markus, Hanna Bäck & Royce Carroll. 2019. “Polarized Parliaments? Rhetorical Conflict in Sweden and the Netherlands”. *Paper presented at the Annual Meeting of the International Society of Political Psychology (ISPP), in Lisbon, 12-15th of July*.
- Bäck, Hanna & Royce Carroll. 2018. “Polarization and Gridlock in Parliamentary Regimes”. *The Legislative Scholar 3(1): 2-5*.
- Druckman, J. N., & Levendusky, M. S. 2019. What do we measure when we measure affective polarization? *Public Opinion Quarterly, 83*, 114-122.
- Enders, Adam M. 2021. “Issues vs. affect: how do elite and mass polarization compare?” *Journal of Politics*.

- Holmberg, S. 2019. Lucka #21: Affektiv partipolarisering. Politologerna (<https://politologerna.wordpress.com/2019/12/21/lucka-21-affektiv-partipolarisering/>)
- Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes, Y. 2012. Affect, not ideology: a social identity perspective on polarization. *Public opinion quarterly*, 76(3), 405-431.
- Iyengar, S., Lelkes, Y., Levendusky, M., Malhotra, N., Westwood, S. J. (2019). The origins and consequences of affective polarization in the United States. *Annual Review of Political Science*, 22, 129-146.
- Mason, Lilliana. *Uncivil agreement: How politics became our identity*. University of Chicago Press, 2018.
- Oscarsson, Henrik, Torbjörn Bergman, Annika Bergström & Johan Hellström. 2021. *Demokratirådets rapport 2021: Polarisering i Sverige*. Stockholm: SNS.
- Reiljan, Andres. 2019. Fear and loathing across party lines (also) in Europe: Affective polarization in European party systems. *European Journal of Political Research*.
- Reiljan, Andres, and Alexander Ryan. 2021. "Ideological Tripolarization, Partisan Tribalism and Institutional Trust: The Foundations of Affective Polarization in the Swedish Multiparty System." *Scandinavian Political Studies*
- Renström, Emma, Hanna Bäck & Yvonne Schmeisser. 2020. "Vi gillar olika. Om affektiv polarisering bland svenska väljare". I Ulrika Andersson, Andreas Carlander & Patrik Öhberg (red.) *Regntunga skyar. SOM-undersökningen 2019*. Göteborg: SOM-institutet.
- Ryan, A. & Reiljan, A. 2018. Åsikts- och känslomässig polarisering 1985–2014. In: David Karlsson (Ed.), *Folkets främsta företrädare: (pp. 129-150)*. Göteborg: Göteborgs universitet: Förvaltningshögskolan och Statsvetenskapliga institutionen
- Stephan, W. G., Ybarra, O., & Rios, K. (2015). Intergroup threat theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* (2nd ed., pp. 255–278). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tajfel H. 1978. *Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations*. London: Academic
- Tajfel H, Turner J. 1979. An integrative theory of intergroup conflict. In *The Social Psychology of Intergroup Relations*, ed. WG Austin, SWorchel, pp. 33–47. Monterey, CA: Brooks Cole.
- Teorell, J., Bäck, H., Hellström, J., & Lindvall, J. (2020). 134 dagar: Om regeringsbildningen efter valet 2018. Makadam Förlag.
- Wagner, M. 2021. 'Affective polarization in multiparty systems', *Electoral Studies*, 69, p. 102-199.